

Riksantikvaren

Postboks 8196 Dep.
0034 OSLO

Vår ref: 24/5638-3

Deres ref:

Dato: 19.06.2024

Innspill til høring av Riksantikvarens forslag til bevaringsstrategi for landbrukets kulturmiljø

Kulturdirektoratet er en underliggende etat i Kultur- og likestillingsdepartementet (KUD) og har som formål å stimulere samtidens mangfoldige kunst- og kulturuttrykk og bidra til at kunst og kultur skapes, bevares, dokumenteres og gjøres tilgjengelig for flest mulig. Direktoratet er statens faglige rådgiver innen nasjonal kulturpolitikk og produserer kunnskap som faglig grunnlag for kulturpolitiske beslutninger, samt har ansvar for en rekke utviklings- og forvaltningsoppgaver i kulturarv- og museumssektoren. Andre nasjonale og internasjonale oppgaver er bl.a.:

- Nasjonal koordinator for UNESCOs 2003 konvensjon om vern av den immaterielle kulturarven,
- bistår KUD i arbeidet med UNESCOs 2005 konvensjonen om vern og fremme et mangfold av kulturuttrykk, og
- bistår KUD i arbeidet med UNESCOs 1970 konvensjonen om tiltak for å forby og forhindre ulovlig import og eksport av kulturgjenstander og ulovlig overføring av eiendomsrett til kulturgjenstander

Seksjon for kulturarv og museum leverer innspillet til høringen.

Riksantikvaren ønsker innspill på utfordringsbildet, avgrensingen av strategien og deltemaene med tilhørende prioriteringer. Kulturdirektoratet kommer i tillegg med innspill på begrepsbruk, nedslagsfelt, aktører og roller, involvering, samt grenseoverskridende samarbeid.

Kulturdirektoratet mener det er positivt at Riksantikvaren arbeider med bevaringsstrategi for landbruket. Dette er et viktig felt innen kulturarvsarbeidet, og vi ønsker å bidra med vårt kunnskapsgrunnlag og data videre inn i arbeidet.

Begrepsbruk

Kulturdirektoratet mener at strategien favner viktige aspekter ved landbruket, slik som jordbruk, seterbruk, reindrift osv., men vi mener at strategien kunne blitt tydeligere om deltemaene blir sett i en relasjon til begrepet «landbruket». Kulturdirektoratet mener Riksantikvaren kan gi et tydeligere bilde av deres egen forståelse av begrepet «landbruket» i innledningen. Kulturmiljø, kulturmiljøforvaltning og kulturminner burde også defineres i innledningen slik at leseren får en større forståelse for begrepene og rollen Riksantikvaren har i arbeidet med oppfølging av strategien. Det er satt ned et kulturmiljølovutvalg som skal utarbeide forslag til ny kulturmiljølov til erstatning for dagens kulturminnelov. I deres mandat står det at

«Utvalget må i utredningen drøfte hva som defineres som kulturminner og kulturmiljø, og klargjøre og presisere kulturmiljøets verdier, uavhengig av samfunnsutviklingen. Gjeldende og fremtidige samfunnsutfordringer for kulturmiljøet, og hvilken betydning utfordringene bør ha for utformingen av kulturmiljøregelverket, må også utredes.

Utredningen skal bygge på en avveining mellom kulturmiljøverdier og andre samfunnsmessige hensyn. Det gjelder blant annet næringsinteresser slik som landbruk og andre private eieres interesser. Der det er naturlig skal utvalget synliggjøre hvordan disse avveiningene er foretatt. Utvalget skal vurdere hvorvidt det vil være hensiktsmessig å ta inn i loven hvordan kulturmiljøverdier bør prioriteres og avveies opp mot andre samfunnsmessige hensyn, for eksempel med en formulering om at kostnadene ved tiltak for å bevare kulturmiljøverdier skal stå i et rimelig forhold til den samfunnsmessige nytten.

Utredningen skal ivareta og understreke prinsippet om kulturmiljø som et sektorovergripende ansvar, jf. kulturminneloven § 1 tredje ledd.»

Kulturdirektoratet er av den oppfatning at kulturmiljøbegrepet vil endres etter at kulturmiljølovutvalget er ferdige med sin drøfting. Det kommer ikke fram hvordan dette vil påvirke deltemaene i strategien.

Nedslagsfelt

Det står at «Bevaringsstrategien må ses i sammenheng med ... håndverksstrategien, klimastrategien, fredningsstrategien og bevaringsstrategien for kystens kulturmiljøer.» Kulturdirektoratet mener det kan tydeliggjøres bedre hva som dekkes i bevaringsstrategien for kystens kulturmiljø og hva som dekkes i landbrukets kulturmiljø. Fjellandbruk burde vært likestilt og like viktig tema i strategien som skoglandbruk. At man omtaler landbruk uten å legge vekt på dens avhengighet av naturen og utmark/fjellet med de spor som er etterlatt gjennom alle tider, som en helhetlig strategi danner grunnlaget for en tilnærming som kan bli uoversiktlig og fragmentert oppdelt til en næring og driftsform som er langt mer kompleks.

Utmarksressursene har for det førindustrielle samfunnet og før det store "hamskifte" i 1850- årene hatt avgjørende betydning som tilskudd til mat eller annen attåtnæring. Ytterligere kartlegging og kunnskapsinnhenting kunne ha bidratt til oversikt over denne typen kulturminner i utmark/fjell som for øvrig også er et felt som sporadisk er undersøkt, sett i forhold til forvaltningsundersøkelser p.g.a utbygging i tettbebygde strøk hvor man har langt mer kunnskap.

Kulturdirektoratet ser behovet for kartlegging og kunnskapsinnhenting som omfatter både materiell og immateriell kulturarv og som kan bidra til en mangfoldig representasjon som også omfatter urfolk og nasjonale minoriteters kulturarv. Bygninger og spor fra minoritetsgrupper og urfolk som ellers ikke vil passe inn i definisjonene i deltemaene, mener vi bør også tas hensyn til i strategien.

Aktører og roller

Bevaringsstrategien legger opp til at den skal dekke områder der ulike departementer, direktorater, institusjoner, nettverk og andre aktører har ansvarsområder. Kulturdirektoratet savner imidlertid tydeligere fokus på kulturbærerne og deres kunnskap om den materielle og immaterielle kulturarven de representerer. Samfunnsoppdraget til alle aktørene har et stort kunnskapsarsenal som Riksantikvaren kan dra nytte av i sitt arbeide med bevaringsstrategien og som kan bidra til at Riksantikvaren kan finne gode løsninger for kunnskapsdeling.

Videre ønsker vi å peke på at setertradisjonen, i en felles nominasjon med Sverige, er fremmet for UNESCOs Representative Liste over immateriell kulturarv. I nominasjonen omtales tradisjonen og strategisk arbeid for å verne og videreføre kunnskap, praksis og ferdigheter knyttet til setertradisjonen. Nominasjonen peker på viktige aktører og satsinger for framtidig arbeid.

Kulturdirektoratet mener det i strategien burde komme fram en tydeligere avklaring av aktørenes roller, ansvar og overlapping mellom aktører.

Medvirkning og involvering

Riksantikvaren kunne med fordel ha klarlagt innledningsvis en refleksjon rundt egne ansvarsområder og implikasjoner strategien vil få opp mot andre departementers ansvarsområder og tilhørende aktører.

De 61 museene i Det nasjonale museumsnettverket forvalter kulturhistoriske verdifulle bygninger, teknisk-industrielle anlegg og fartøy, samt kulturmiljø som også faller under kulturmiljøforvaltningen. Vi vil påpeke at museene er leverandører av kunnskap, samt viktige møtesteder og dialoginstitusjoner i sine lokalsamfunn i tillegg til å være regionale og nasjonale kompetansesenter. Museene er viktige formidlingsarenaer for opplevelse og kunnskap, og kan med fordel løftes fram som viktige medspillere til dette i strategiarbeidet. Kulturdirektoratet mener det ville styrke bevaringsstrategien dersom museenes rolle var tydeligere omtalt og involvering av museenes kunnskapsbase som et ledd i økt samhandling og medvirkning slik strategien legger opp til. De samiske museene, og museer som bevarer og viderefører nasjonale minoriteters materielle og immaterielle kulturarv er institusjoner som besitter bred kunnskap om minoritetenes liv, kultur og historie. Det finnes også faglige museumsnettverk der andre aktører enn museer også er involvert, som arbeider med bl.a. bygningsvern, skog, kulturlandskap og botaniske hager¹ som vil være viktige aktører å involvere i innsatsområdene i strategien.

Tradisjoner og fornying av tradisjoner er viktig i næringsutvikling. Større medvirkningsprosesser i arbeidet med bevaringsstrategien vil gi en mer omfattende forankring av både deltema og innsatsområder i strategien.

Grenseoverskridende samarbeid for urfolk og nasjonale minoriteters interesser

Riksantikvaren ønsker å ha et særskilt innsatsområde mot urfolk og nasjonale minoriteter. Kulturdirektoratet ønsker å minne om at Sápmi strekker seg over et større område enn Norge og at

---

¹ <https://www.kulturdirektoratet.no/web/guest/museumsutvikling/vis-artikkel/-/nasjonale-museumsnettverk>

bevaringsstrategier for det som gjelder samiske interesser må ses i denne sammenhengen. Det samme vil gjelde for flere av de nasjonale minoritetene også.

Kulturarven i Norge er ikke uten impulser utenfra, og generelt vil vi også minne om at internasjonalt samarbeid for å innhente og dele kunnskap er viktig og verdifullt. Etter vår mening vil det styrke strategien om det internasjonale og grenseoverskridende samarbeidet blir omtalt.

Oppsummerende innspill

Det framstår for Kulturdirektoratet som bevaringsstrategien er ment å dekke det som går utover Riksantikvarens ansvarsområder og slik bevaringsstrategien framstår nå vil den få en relevans opp mot samtlige departementer. Vi er av den oppfatningen at verdien av kultur og kulturarv ikke kun kan reguleres i lovverk, men også gjennom samhandling.

I Riksantikvarens arbeid med å kartlegge og få oversikt over deltemaene vil museene, arkivinstitusjoner og Kulturdirektoratet kunne være gode bidragsyttere til informasjon og oversikt over hva som allerede er vernet i kraft av å være forvaltet av museene. Kulturbærerne og frivillige organisasjoner blir også viktige aktører for å imøtekomme strategiens ambisjon med å ivareta immateriell kunnskap. Ved en slik samhandling vil man kunne dra nytte av hverandres kunnskap og oversikt over deler av kulturarven i Norge, og virkemidler inn mot bevaring av denne delen av kulturarven har potensiale til å kunne samordnes på tvers av forvaltningsgrensene.

Kulturdirektoratet ser det som positivt å kunne samarbeide tverrsektorielt, og er tilgjengelig for ytterligere dialog rundt felles satsinger utover dette høringsspillet i det videre arbeidet med bevaringsstrategien.

Med hilsen

Inga-Lill Sundset

seksjonsleder

Katrine Brekke

seniorrådgiver

Godkjent og ekspedert elektronisk